

وَ لَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَ جَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ
 هَارُونَ وَزِيْرًا (35) فَقُلْنَا اذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ
 كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا (36) وَ قَوْمَ نُوحٍ لَمَّا
 كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَ جَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً وَ
 أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا (37) وَ عَادًا وَ ثَمُودَ وَ
 أَصْحَابَ الرَّسِّ وَ قُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا (38) وَ كُلًّا
 ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَ كُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا (39) وَ لَقَدْ
 أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أُمُطِرَتْ مَطَرِ السَّوْءِ أ فَلَمْ
 يَكُونُوا يَرَوْنَهَا بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا (40) وَ إِذَا
 رَأَوْكَ أَنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أ هَذَا الَّذِي بَعَثَ
 اللَّهُ رَسُولًا (41) إِنَّ كَادَ لَيُضِلَّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْ لَا أَنْ
 صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَ سَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرُونَ الْعَذَابَ

مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا (42) أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أ

فَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا (43) أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ

أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ

هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا (44)

(Before this,) We sent Moses the Book, and appointed his brother Aaron with him as minister; and We command: "Go ye both, to the people who have rejected our signs:" And those (people) We destroyed with utter destruction. And the people of Noah,- when they rejected the messengers, We drowned them, and We made them as a sign for mankind; and We have prepared for (all) wrong- doers a grievous chastisement; - As also Ad and Thamud, and the companions of the Rass, and many a generation between them. To each one We set forth parables and examples; and each one We broke to utter annihilation (for their sins). And the (unbelievers) must indeed have passed by the town on which was rained a shower of evil: did they not then see it (with their own eyes)? But they expect not to be raised again. When they see thee, they treat thee no otherwise than in mockery: "Is this the one whom Allah has sent as a messenger?" "He indeed would well-nigh have misled us from our gods, had it not been that we were constant to them!" - Soon will they know, when they see the chastisement, who it is that is most misled in path! Seest thou such a one as taketh for his god his own passion (or impulse)? Couldst thou be a disposer of affairs for him? Or thinkest thou

that most of them listen or understand? They are only like cattle;
- nay, they are farther astray from the way.

ہم نے موسیٰؑ کو کتاب دی اور اس کے ساتھ اس کے بھائی ہارونؑ کو مددگار کے
طور پر لگایا اور اُن سے کہا کہ جاؤ اُس قوم کی طرف جس نے ہماری آیات کو جھٹلا
دیا ہے۔ آخر کار اُن لوگوں کو ہم نے تباہ کر کے رکھ دیا۔ یہی حال قوم نوحؑ کا ہوا
جب انہوں نے رسولوں کی تکذیب کی۔ ہم نے اُن کو غرق کر دیا اور دنیا بھر کے
لوگوں کے لیے ایک نشان عبرت بنا دیا اور ان ظالموں کے لیے ایک دردناک
عذاب ہم نے مہیا کر رکھا ہے۔ اسی طرح عاد اور ثمود اور اصحاب الرس اور نینچ کی
صدیوں کے بہت سے لوگ تباہ کیے گئے۔ ان میں سے ہر ایک کو ہم نے (پہلے تباہ
ہونے والوں کی) مثالیں دے دے کر سمجھایا اور آخر کار ہر ایک کو غارت کر دیا۔
اور اُس بستی پر تو ان کا گزر ہو چکا ہے جس پر بدترین بارش برسائی گئی تھی۔ کیا
انہوں نے اس کا حال دیکھا نہ ہوگا؟ مگر یہ موت کے بعد دوسری زندگی کی توقع
ہی نہیں رکھتے۔ یہ لوگ جب تمہیں دیکھتے ہیں تو تمہارا مذاق بنا لیتے ہیں۔ (کہتے
ہیں) "کیا یہ شخص ہے جسے خدا نے رسول بنا کر بھیجا ہے؟ اس نے تو ہمیں گمراہ کر
کے اپنے معبودوں سے برگشتہ ہی کر دیا ہوتا اگر ہم اُن کی عقیدت پر جم نہ گئے

ہوتے۔" اچھا، وہ وقت دور نہیں ہے جب عذاب دیکھ کر انہیں خود معلوم ہو جائے گا کہ کون گمراہی میں دور نکل گیا تھا۔ کبھی تم نے اُس شخص کے حال پر غور کیا ہے جس نے اپنی خواہش نفس کو اپنا خدا بنا لیا ہو؟ "کیا تم ایسے شخص کو راہِ راست پر لانے کا ذمہ لے سکتے ہو؟ کیا تم سمجھتے ہو کہ ان میں سے اکثر لوگ سنتے اور سمجھتے ہیں؟ یہ تو جانوروں کی طرح ہیں، بلکہ اُن سے بھی گئے گزرے۔"

ہم نے موسیٰ کو کتاب دی اور उसके ساتھ उसके भाई हारून को मददगार के तौर पर लगाया और उनसे कहा कि जाओ उस कौम की तरफ जिसने हमारी आयात को झुटला दिया है | आखिरकार उन लोगों को हमने तबाह करके रख दिया | यही हाल कौमे-नूह का हुआ जब उन्होंने रसूलों की तकज़ीब की | हमने उनको गर्क कर दिया और दुनियाभर के लोगों के लिए एक निशाने-इबरत बना दिया और उन ज़ालिमों के लिए एक दर्दनाक अज़ाब हमने मुहैया कर रखा है | इसी तरह आद और समूद और असहाबुर्रस्स और बीच की सदियों के बहुत-से लोग तबाह किए गए | इनमें से हर एक को हमने (पहले तबाह होनेवालों की) मिसालें दे-देकर समझाया और आखिरकार हर एक को ग़ारत दिया | और उस बस्ती पर तो इनका गुज़र हो चुका है जिसपर बदतरीन बारिश बरसाई गई थी | क्या इन्होंने उसका हाल देखा न होगा? मगर ये

~~~~~

मौत के बाद दूसरी ज़िन्दगी की तवक्कों ही नहीं रखते | ये लोग जब तुम्हें देखते हैं तो तुम्हारा मज़ाक़ बना लेते हैं | (कहते हैं) “क्या यह शख्स है जिसे खुदा ने रसूल बनाकर भेजा है? इनसे तो हमें गुमराह करके अपने माबूदों से बरग़श्ता ही कर दिया होता अगर हम उनकी अक़ीदत पर ज़म न गए होते |” अच्छा, वह वक़्त दूर नहीं है जब अज़ाब देखकर इन्हें खुद मालूम हो जाएगा कि कौन गुमराही में दूर निकल गया था | कभी तुमने उस शख्स के हाल पर गौर किया है जिसने अपनी खाहिशे-नफ़्स को अपना खुदा बना लिया हो? क्या तुम ऐसे शख्स को राहे-रास्त पर लाने का ज़िम्मा ले सकते हो? क्या तुम समझते हो कि उनमें से अकसर लोग सुनते और समझते हैं? ये तो जानवरों की तरह हैं, बल्कि उसने भी गए गुज़रे |